Tipografia românească de la Buda în timpul cenzoratului lui Petru Maior. 1809 - 1821

MONICA AVRAM
Biblioteca Judeţeană Mureş

Este binecunoscut şi acceptat astăzi faptul că secolul al XVIII-lea a marcat Europa în general, societatea românească în particular, mai profund decât oricare altă perioadă istorică. Secolul luminilor a reuşit să realizeze ceea ce în veacurile anterioare părea destul de greu, dacă nu chiar imposibil de pus în practică: ruperea de cultul valorilor trecutului şi promovarea noului.[1]

Intrarea principatului transilvănean în sfera de influenţă habsburgică, promovarea mitului „bunului împărat" şi preocupările autorităţilor imperiale faţă de nivelul de dezvoltare intelectuală, culturală şi morală a naţiunilor supuse – ca bază a prosperităţii materiale şi împlinirii sufleteşti – au adus Transilvania într-un punct strategic al dezvoltării spirituale, din care nu mai exista cale de întoarcere. Pe această linie se înscriu măsurile luate în vederea dezvoltării învăţământului primar în limbile naţionale, fiind astfel create – teoretic – condiţiile necesare pentru asimilarea minimului de cunoştinţe intelectuale. Cu alte cuvinte, autorităţile imperiale doreau să asigure, în măsura posibilităţilor şi a înclinaţiei spre studiu a celor vizaţi, cadrul necesar învăţării scris – cititului şi, în cel mai fericit caz, al socotitului. Un astfel de program de educare în masă cerea însă anumite eforturi organizatorice şi financiare, şi în această direcţie se înscriu şi măsurile luate în vederea asigurării textelor scrise necesare procesului de educare.

În acest context şi pentru aceste raţiuni a fost înfiinţată şi tipografia de la Buda în cea de a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, în ultimii ani de domnie ai Mariei Tereza.

Momentul de început al acestei tipografii este anul 1777 când, prin ordin imperial, Universitatea din Nagyszombat (Tîrnavia), înfiinţată în 1577 de episcopul catolic Telegdi Miklos, a fost transferată la Buda; în mod firesc, tipografia care funcţiona în cadrul universităţii încă de la înfiinţarea acesteia a fost mutată în capitala ungară, teascurile fiind instalate în Casa Corvin. Noul atelier a

[1] Alexandru Duţu, ***Iluminismul sud-est european. Reconsiderarea unei probleme de istorie culturală***, în ***Revista de istorie***, tom 28, 1975, nr. 7, p. 1041; Ulrich Im Hof, ***Europa luminilor***, Iaşi, Polirom, 2003, p. 11-13.

BDD-A19337 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:05 UTC)

fost subordonat Consiliului Locumtenenţial al Ungariei, iar conducerea lui a fost încredinţată directorului bibliotecii universităţii, istoricul Pray György.[2]

Până la sfârşitul secolului, tipografia budensă va cunoaşte mai multe momente în care intră în atenţia autorităţilor imperiale şi în favoarea sa vor fi emise unele documente şi privilegii, care îi conferă protecţie şi prestigiu. Astfel, în 1779, împărăteasa Maria Tereza îi acordă privilegiul de a imprima cărţile didactice necesare procesului de învăţământ din Ungaria, tipografia urmând să asigure materialele solicitate de sârbi, croaţi, slovaci, români etc.; în 1795 se achiziţionează seturile de litere folosite anterior la Viena de tipograful Ştefan Novacovici, ceea ce conferă un plus de calitate lucrărilor tipărite aici;[3] ulterior, în ultimii ani ai secolului al XVIII-lea sau probabil la începutul secolului următor, pe lângă tipografie a fost instalat şi un atelier pentru turnarea literelor, iar meşterii de aici au devenit în scurt timp cunoscuţi pentru priceperea lor.[4]

Încă în epocă s-a apreciat şi s-a recunoscut faptul că tipografia de la Buda a devenit una dintre cele mai productive edituri din centrul şi estul Europei, unul din principalii promotori ai ideilor iluministe. Ea a contribuit în mod hotărâtor la răspândirea acelor cunoştinţe şi informaţii care au permis o mai bună comunicare şi apropiere între autorităţi, între elitele intelectuale şi omul de rând; rolul său este bine subliniat de Iorga: „*Tipografia de la Buda îmbogăţi literatura românească cu tot felul de publicaţii. Aici se tipăriră de acum înainte comunicaţiile, ordinele oficiale, legile, cărţile bisericeşti, în parte – care nu se lucrau la Blaj, în Tipografia seminarului – traducerile, lucrări originale. La Buda veniră pentru a-şi publica operele românii din Banat, la Buda se opriră pentru a-şi cumpăra cărţi nouă româneşti călătorii din Principate, la Buda începură ei, de la o vreme, a trimite manuscriptele, care li se întorceau în formă de publicaţii elegante şi îngrijite, calendarele; aici se formă ideea, se redeşteptă ideea unei biblioteci populare româneşti şi a unui ziar pentru naţiune*."[5]

Conform regulamentului de funcţionare a tipografiei, responsabil de buna desfăşurare a activităţii de specialitate era cenzorul, „*un bărbat erudit, demn de încredere, atât din punct de vedere religios, cât şi politic, şi care să aibă o conduită exemplară*."[6] Atribuţia sa de bază era aceea de a verifica toate textele înainte de tipărire pentru a împiedica în acest fel orice posibilă eroare – voită sau

---

[2] Andrei Veress, ***Tipografia românească din Buda***, în ***Boabe de grâu***, an 3, nr. 12, decembrie 1932, p. 593.

[3] ***Ibidem***.

[4] Maria Berényi, ***Cultură românească la Budapesta în secolul al XIX-lea***, Giula, 2000, p. 49.

[5] Nicolae Iorga, ***Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688 – 1821)***, vol. 2, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1969, p. 266.

[6] Maria Berényi, ***op. cit.***, p. 49.

BDD-A19337 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:05 UTC)

întâmplătoare – care s-ar fi putut strecura în materialul scris şi care ar fi putut reprezenta o provocare la adresa stabilităţii şi ar fi putut periclita echilibrul social, politic, religios etc. El urma să fie ales de către Consiliul Locumtenenţial al Ungariei, pe baza recomandării unor apreciaţi cărturari şi, dată fiind importanţa acestui post pentru promovarea culturii în rândul românilor, a devenit foarte râvnit de reprezentanţi de seamă ai elitei noastre intelectuale, cu atât mai mult cu cât cadrul intelectual şi mediul cultural ungar le ofereau condiţii bune de lucru.

Calitatea de cenzor la tipografia de la Buda era sinonimă, în epoca la care ne referim, cu cea de principal coordonator al vieţii culturale româneşti din Ardeal; manifestându-şi acordul pentru tipărirea textelor şi colaborând strâns cu cel care realiza corectura propriu-zisă, cenzorul imprima o anume direcţie – aproape personală – secţiei româneşti a tipografiei şi convingerile sale se reflectau în materialele tipărite şi puse la dispoziţia românilor. Se înţelege astfel de ce postul era dorit de toţi cei care aveau capacitatea şi puterea intelectuală necesară pentru a putea schimba ceva.

Cenzorii români de la Buda s-au bucurat de aprecierea autorităţilor locale, a conducerii tipografiei, lucru uşor de înţeles dacă ne gândim la faptul că cei care au îndeplinit această funcţie au fost cei mai de seamă reprezentanţi ai generaţiei lor. Mai mult chiar, la Buda şi-au desfăşurat o parte a activităţii lor şi corifeii Şcolii Ardelene – Samuil Micu Clain, Gheorghe Şincai, Petru Maior – în timpul cărora secţia românească a tipografiei a atins un nivel de neegalat în anii care au urmat; iar lucrările atunci tipărite au ridicat calitatea ştiinţifică la cote greu de imaginat anterior. Pe lângă creşterea cantitativă, permisă de reforma cenzurii din timpul lui Iosif al II-lea reprezentanţii Şcolii Ardelene au insistat şi asupra creşterii calitative, în condiţiile în care considerau cartea şi învăţătura factori esenţiali în declanşarea şi dezvoltarea procesului de emancipare culturală.

Cu siguranţă, perioada cea mai prolifică, atât din punct de vedere calitativ, cât şi cantitativ, este cea în care în funcţia de cenzor a fost ocupată de Petru Maior. Odată cu venirea lui la Buda, activitatea tipografică înregistrează o intensificare deosebită; dată fiind şi durata îndelungată a cenzoratului său – mai mult de un deceniu – Petru Maior reuşeşte să imprime tipografiei un ritm care nu va mai putea fi atins în anii următori. Pe lângă numărul mare al lucrărilor scrise de el însuşi, Maior se implică şi pe terenul traducerilor, oferind contemporanilor şi urmaşilor, lucrări care deschid noi orizonturi de cunoaştere. Şi-a desfăşurat activitatea, condus permanent de dorinţa de a oferi cât mai mult în cel mai scurt timp posibil. Pe bună dreptate este considerat a fi „*între cărturarii Şcolii Ardelene, mintea cea mai ordonată, mai limpede, teoretizantă, speculativă şi în acelaşi timp*

BDD-A19337 © 2005 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:05 UTC)

foarte aplicativă, condusă de un ascuţit simţ al trebuinţelor practice, imediate şi de perspectivă."[7]

Perioada cenzoratului lui Maior este cea mai bogată în tipărituri; a strâns în jurul tipografiei un număr impresionant de cărturari din toate provinciile româneşti, reuşind să transforme capitala ungară într-un punct de întâlnire a principalelor tendinţe, idei şi intelectuali ai timpului său. Cenzoratul său se poate, în fond, caracteriza prin două cuvinte: calitate şi diversitate; urmaşii săi nu au reuşit să menţină activitatea tipografiei la nivelul impus de acest adevărat Aufklärer.

De altfel, moartea lui Maior este puternic resimţită de intelectualitatea românească; A. Veress se exprimă în acest sens, afirmând că în februarie 1821 „*s-a stins acea triadă a literaturii române care aprinsese făclia luminii tocmai ca cenzori ai tipografiei Universităţii din Buda, supt un regim filantropic faţă de tot ce privea cultura popoarelor din ţară*."[8]

Petru Maior[9] (1760 – 1821) s-a născut la Târgu-Mureş într-o veche familie nobiliară românească. Studiază la Târgu-Mureş, apoi la Blaj, iar în 1774, la recomandarea lui Ignatie Darabant pleacă la Roma, continuându-şi studiile la Colegiul „De Propaganda Fide;" frecventează şi Universitatea din Viena, unde audiază cursuri de drept canonic. Revine în Transilvania în anul 1780 şi predă la şcolile Blajului „*logică, metafizică şi dreptul firii*," apoi şi drept canonic. În 1785 devine protopop al Reghinului şi totodată începe munca de colectare a informaţiilor documentare pentru scrierile de mai târziu. Participă la lupta naţională prin redactarea unor memorii adiacente ***Supplexului***. Urmează apoi numirea ca cenzor al tipografiei de la Buda, funcţie pe care o va îndeplini cu responsabilitate din 7 martie 1809, când va ajunge la Buda, şi până la moarte.

Numirea sa în funcţia de cenzor al tipografiei budense a pus capăt unei perioade destul de îndelungate, de aproape patru ani, interval în care interimatul a fost asigurat de Gheorghe Şincai. Discuţiile legate de numirea oficială a noului cenzor s-au prelungit neaşteptat de mult, dat fiind şi faptul că în cursa pentru ocuparea acestei funcţii s-a înscris şi Ioan Corneli care, după obţinerea titulaturii

---

[7] Dumitru Micu, ***Scurtă istorie a literaturii române***, Bucureşti, Iriana, 1994, p. 103.

[8] Andrei Veress, ***op. cit.***, p. 601.

[9] Pompiliu Teodor, ***Introducere în istoria istoriografiei din România***, Cluj-Napoca, Accent, 2002, p. 98 – 100; Idem, ***Petru Maior***, în vol. ***Istoria literaturii române. De la Şcoala Ardeleană la Junimea***, vol. 2, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968, p. 57 – 66; D. Ghişe, P. Teodor, ***Fragmentarium iluminist***, Cluj-Napoca, Dacia, 1972, cap. ***Petru Maior: Aufklärung şi naţiune***, p. 179 - 212 – 99.

BDD-A19337 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:05 UTC)

la 26 mai 1807, a refuzat să-şi ia postul în primire, înaintându-şi demisia fără să se deplaseze la Buda.[10]

În aceste condiţii, dat fiind refuzul lui Corneli de a prelua postul, jocul de interese reîncepe; propus anterior şi susţinut puternic de la Oradea de noul episcop Samuil Vulcan, Petru Maior va înainta la rândul său Consiliului Locumtenenţial două petiţii în care îşi argumentează cererea: „*cunoaşterea adâncită a limbii materne, studiile de filozofie şi teologie făcute la Roma, cele de drept canonic la Viena, postul de profesor de filozofie şi teologie ce ocupase la Blaj, cunoştinţele sale de economie rurală, cari i-ar putea deci permite să alcătuiască lucrări utile pentru ţărănimea română, ştiinţa sa de latineşte, italieneşte şi greceşte, afară de limbile uzitate în împărăţie.*"[11] În pofida prezentării elogioase, dar adevărate, pe care Petru Maior şi-a făcut-o lui însuşi, s-a considerat şi în epocă, şi acum, că hotărâtoare a fost totuşi susţinerea lui Samuil Vulcan, „foarte văzut" în cercurile oficiale şi care, după moartea predecesorului său, Ignatie Darabant, a preluat conducerea mişcării de emancipare a românilor din jumătatea estică a imperiului Habsburgic. Mai mult chiar, se consideră că în epocă nu a fost străin de renunţarea lui Corneli, deschizându-i astfel drum celui de al doilea propus în lista iniţială, adică lui Maior.[12]

Petru Maior este susţinut şi de Ioan Molnar – Piuariu, care a intervenit pe lângă conducerea tipografiei pentru a obţine numirea cărturarului în postul de cenzor. Mai mult, când Consiliul Locumtenenţial îl va numi pe Maior, la 29 septembrie 1808, tipografia a trimis scrisoarea pe adresa lui Molnar, considerând că, geografic, acesta se afla mai aproape de noul titular.[13] În acelaşi sens, Ioan Chindriş afirmă la rândul său că „*linia destinului* [lui Maior] *îi este influenţată de acelaşi Ioan Molnar – Piuariu*" care – consideră domnia sa – îi obţine numirea în postul de la Buda,[14] punând astfel sub semnul întrebării eficienţa intervenţiei episcopului Vulcan.

---

[10] O monografie foarte complexă este lucrarea realizată de Constantin Mălinaş, ***Contribuţii la istoria iluminismului românesc din Transilvania. Ioan Corneli (1762 – 1848)***, Oradea, Biblioteca Judeţeană „Gheorghe Şincai" Bihor, 2003. Un capitol separat este rezervat tocmai „momentului Buda" în cariera lui Corneli.

[11] Nicolae Iorga, ***op. cit.***, p. 178.

[12] Gheorghe Gorun, ***Două scrisori inedite ale lui Petru Maior către episcopul Samuil Vulcan***, www.bru.ro

[13] ***Ibidem***.

[14] Ioan Chindriş, ***Petru Maior şi epoca sa***, în ***Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie Cluj-Napoca***, tom. 27, 1985 – 1986, p. 27.

BDD-A19337 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:05 UTC)

Trecând însă peste aceste aspecte de finețe care țin de o cercetare istorică amănunțită, considerăm că pentru studiul de față primează importanţa numirii propriu-zise în funcție, şi nu intervențiile anterioare acesteia.

Intervalul 1809 – 1821 este considerat ca fiind cel mai important şi productiv din activitatea lui Petru Maior; desfăşoară o bogată activitate culturală în vederea luminării neamului său; traduce şi publică lucrări de popularizare a ştiinţei; redactează cele două opere istorice fundamentale – ***Istoria pentru începutul românilor în Dachia*** (1812) şi ***Istoria bisericei românilor*** (1813). Tipăreşte de altfel pe parcursul a 11 ani 12 lucrări în 13 volume, o frecvență care dovedeşte interesul pentru răspândirea culturii româneşti, dar vine să susţină şi propriile declarații anterioare.[15] Activitatea sa la Buda este bine surprinsă de Iorga în câteva propoziții concise: „*Își aduna în biblioteci notițe de prin izvoare, pe cari nu le avuse înainte la îndemână în Ardealul lipsit de biblioteci şi unde nu-i lăsau timp datoriile lui multiple de protopop. Asculta uneori ce-i spuneau la Universitatea din Pesta «dascălii istoriei », «ungurii cei înțelepți şi iubitori de adevăr». Sau stătea de vorbă, discuta probleme de filologie, rezolva greutăți etimologice cu preotul bisericii româneşti, Alexandru Teodorovici, un bănățean, om foarte harnic şi iubitor de neam*."[16]

În plus, şederea la Buda este considerată, nu numai de Maior, ci şi de către ceilalți cărturari români, drept o modalitate eficientă de a intra în contact cu elita intelectuală a diferitelor naționalități, Buda devenind un centru important al istoricilor şi oamenilor de cultură români, maghiari, sârbi, germani etc.[17]

Petru Maior rămâne în funcția de cenzor până la sfârşitul vieții; cu o sănătate îndoielnică, accentuată şi de munca neîntreruptă de nici un fel de odihnă, Maior se afla deja sub îngrijire medicală în noiembrie 1820. Conştient de propria putere şi însemnătate, el îşi va scrie testamentul intelectual, lăsând o parte din cărțile sale mănăstirii de la Blaj, iar ***Biblia*** şi ***Evanghelia*** le oferă bibliotecii

---

[15] În memoriul înaintat Consiliului Locumtenențial la 2 septembrie 1808, Maior subliniază faptul că nu dorește să fie doar un funcționar oarecare al tipografiei, ci că „*el însuşi vrea să scrie cărți în limba română*" pe care să le publice la tipografia de la Buda, pentru a contribui astfel la sporirea renumelui acesteia.

[16] Nicolae Iorga, ***op. cit.***, p. 200.

[17] Laura Stanciu, ***Biografia unei atitudini. Petru Maior (1760 – 1821)***, Cluj-Napoca, Risoprint, 2003, p. 173 – 174. De altfel, ne oferă o radiografie interesantă şi complexă în legătură cu „forfota" intelectuală de la Buda din prima jumătate a secolului al XIX-lea, amintind în acest sens nume celebre precum: Katona István, Hadik András, Dániel Cornides, Jozsef Benkö ş.a.

BDD-A19337 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:05 UTC)

tipografiei pentru a fi folosite de succesori.[18] S-a stins din viaţă la 24 februarie 1821 şi a fost înmormântat la Buda.

Perioada în care Petru Maior a deţinut funcţia de cenzor al tipografiei budense este una remarcabilă din mai multe puncte de vedere: este cel mai îndelungat cenzorat din istoria tipografiei; reuşeşte să publice – ca autor şi traducător – 13 volume; în timpul cenzoratului său s-a înregistrat apogeul activităţii tipografiei budense, numărul lucrărilor publicate depăşind de departe orice altă perioadă; aduce modificări esenţiale în felul în care tipografia selectează şi revizuieşte materialele primite spre tipărire şi în acest sens trebuie menţionat faptul că, în unele momente a fost ajutat şi de Constantin Diaconovici – Loga, care îşi începe colaborarea ca autor la Buda abia în 1817. Se va dovedi însă un bun colaborator, apropiat de ideile care au călăuzit activitatea lui Petru Maior şi un iniţiator de noi direcţii.

Activitatea lui Maior la tipografia de la Buda este concentrată, după opinia lui Iorga, pe trei direcţii: să scrie lucrări folositoare clerului şi poporului român, să definitiveze dicţionarul limbii române şi să expună în opere ideile referitoare la istoria poporului român şi a bisericii sale. În ceea ce priveşte prima direcţie, încă din anul 1809, Maior reuşeşte să tipărească două lucrări de învăţătură morală: ***Propovedanii în îngropăciunea oamenilor morţi***, apoi ***Didahii adică Învăţături pentru creşterea fiilor***, un volum de predici cuprinzând sfaturi pentru părinţi. Urmează în 1811 ***Predice sau învăţături la toate duminicile şi sărbătorile***, o nouă culegere de sfaturi, împărţită în trei broşuri de dimensiuni reduse, convins fiind că „*mai lesne se poate purta în mâini, şi în casă şi afară în grădină, sau în orice alt loc, unde de multe ori sunt strâmtoraţi (preoţii) pentru sunetul pruncilor, a eşi când vreau să înveaţe.*”[19] Tot din categoria cărţilor de învăţătură fac parte şi ***Întâmplările lui Telemah*** realizată după o traducere italiană a originalului francez şi tipărită în 1818.

La iniţiativa lui Maior au fost traduse şi tipărite lucrări referitoare la viaţa şi activitatea de la sate; astfel, încă din 1812 apare ***Învăţătura pentru prăsirea pomilor***, o lucrare scrisă de Fr. Heintl şi tradusă de Maior, apoi ***Învăţătură pentru ferirea şi doftoriia boalelor***, reuşind astfel să transpună în practică primul dintre obiectivele afirmate încă din perioada în care solicita postul de la Buda.

În ceea ce priveşte a doua direcţie, cea referitoare la definitivarea lexiconului început în timpul lui Micu, Maior nu va avea bucuria de a vedea varianta finală, care apare abia în 1825.

---

[18] Nicolae Iorga, ***op. cit.***, p. 201.

[19] ***Ibidem***, p. 202.

BDD-A19337 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:05 UTC)

Opera istorică a lui Maior impresionează nu doar prin vastitatea informaţiilor oferite, ci şi prin felul în care a lucrat la elaborarea scrierilor. Iorga vorbeşte de ritmul rapid în care au fost strânse şi prelucrate informaţiile, fără ca prin aceasta să lase impresia unor „*opere pripite*," în vreme ce Gheorghe Gorun[20] se referă la „*ritmul infernal*" pe care şi l-a impus pentru a reuşi ca în al patrulea an al prezenţei sale la Buda să tipărească deja ***Istoria pentru începuturile românilor în Dachia*** şi să aibă totodată varianta, pregătită pentru tipar, a ***Istoriei bisericii românilor***.

Pentru a scrie ***Istoria pentru începuturile românilor în Dachia*** Maior a trecut în revistă operele principalilor istorici latini şi bizantini, dar în acelaşi timp a studiat cu atenţie scrierile „adversarilor", adică a acelor istorici contemporani lui – Eder, Engel, Sulzer etc. – care contestau tocmai fundamentele existenţei noastre ca naţiune.

Condus de credinţa că misiunea istoricului este asemănătoare unei „*deregătorii a adevărului*" şi cultivând motto-ul „*Cu anevoie iaste a nu grăi adevărul*,"[21] Petru Maior face apel la acele idei fundamentale care au stat la baza tuturor scrierilor istorice ale iluminismului: romanitatea poporului român, unitatea de origine şi continuitatea la nordul Dunării. Bazându-se pe documente istorice, pe care le consideră ca fiind singurele în măsură să conducă la aflarea adevărului, el porneşte în demersul său de la legăturile dintre diferite domenii şi discipline care – socoteşte el – îi pot furniza datele necesare: tradiţii, descoperiri arheologice, epigrafice, numismatice etc., dar şi filozofie, mentalităţi etc.

Maior reuşeşte prin ***Istoria pentru începuturile românilor în Dachia*** să ofere contemporanilor săi o replică bine documentată şi convingătoare, prin care contestă ideile răspândite de istoricii străini, care vizau direct poporul român şi care îl transformau într-un neam de „*sălbatici*", „*vagabonzi*" etc.[22] Este prin urmare „*o lucrare polemică, îndreptată împotriva celor care se străduiau – cu argumente aşa-zis ştiinţifice – să convingă opinia publică de apariţia «întâmplătoare» şi, oricum, «târzie» a românilor pe aceste locuri.*"[23] Maior devine, prin lucrarea sa, purtătorul de cuvânt al cărturarilor români şi totodată susţinătorul polemicii cu istoricii străini contemporani lui reuşind, printr-o abordare sistematică şi riguroasă, să combată argumentele acestora şi să pună în lumină unele temeiuri subiective ale acestora, care explică atitudinea lor răuvoitoare faţă de poporul român.

---

[20] Gheorghe Gorun, ***op. cit.***, p. 2.

[21] ***Despre vechimea şi continuitatea românilor. Samuil Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior***, Bucureşti, Editura Militară, 1989, p. XXXV.

[22] Nicolae Iorga, ***op. cit.***, p. 205.

[23] ***Despre vechimea...***, p. XLI.

BDD-A19337 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:05 UTC)

Viziunea lui Maior este una politică; scrierile sale servesc intereselor luptei naţionale, luptei de emancipare, motiv pentru care ***Istoria ...*** a cunoscut o largă circulaţie şi a devenit, cu timpul, cartea de căpătâi a generaţiei paşoptiste.

În ceea ce priveşte ***Istoria bisericii românilor atât acestor din coace, precum şi a celor din acolo de Dunăre***, este o lucrare scrisă în grabă după cum Maior însuşi mărturiseşte: „*cu ajutorul nopţilor celor lungi, în unsprezeace săptămâni o am săvârşit, nice mai lungă vreame nu mi-au îngăduit înştiinţarea lucrurilor celor din deregătorie, cari mă aştepta*."[24] Îşi împarte materialul în două părţi mari; prima cuprinde istoria credinţei şi pune accent mai mult pe unirea religioasă şi pe consecinţele ei. Consideră unirea drept o hotărâre pozitivă a autorităţilor imperiale, explicabilă prin dorinţa de a oferi o condiţie mai bună clerului român. A doua parte este consacrată ierarhiei bisericeşti şi, în pofida anunţurilor anterioare tipăririi, capetele de acuzaţie împotriva episcopului Ioan Bob lipsesc cu desăvârşire.[25] Evident, este pusă azi în discuţie şi chiar acceptată varianta reorganizării textului de către apropiaţii ierarhului.

Astăzi sunt binecunoscute greutăţile cu care s-a confruntat Maior datorită ideilor şi opiniilor prezentate în ***Istoria bisericii românilor***. Neînţelegerile cu episcopul Ioan Bob, împăcarea lor formală şi continuarea conflictului la un nivel mai puţin perceput de contemporani au influenţat negativ circulaţia cărţii. Cu toate acestea, în 1834 exemplare din această lucrare se mai vindeau încă la Cluj, preţul lor fiind revendicat de sora autorului, Ana Maior.

Maior s-a afirmat şi în domeniul polemicii, atât istorice cât şi literare. Cel mai cunoscut partener de polemică a fost Bartolomeus Kopitar, a cărui operă istorică o combate Maior cu argumente bine documentate.[26]

În ceea ce priveşte activitatea de cenzor, Maior impune încă de la început unele modificări în structura calendarelor, pe care va reuşi să le publice an de an, până la sfârşitul vieţii. Spre deosebire de predecesorii săi, el va schimba caracterul predominant istoric al acestei tipărituri, renunţând la publicarea textelor istorice despre latinitatea poporului român; ideea latinităţii va continua să fie promovată însă în scrierile literare. În plus, în timpul cenzoratului său încep să apară şi scrieri

---

[24] Nicolae Iorga, ***op. cit.***, p. 214.

[25] ***Ibidem***, p. 214. „*Măcar că de obşte obiceaiu iaste istoricilor a nu scrie faptele cele scălciate ale celor putearnici pînă sunt în viaţă aceştea, pentru ca să nu fie curupaţi întru nenorocire de putearea lor, eu totuşi, pentru dragostea adevărului, cu carea îmi iaste învăpăiată inima, mai bucuros am fost să sufer primejdia, de va fi aşa voia Celui Înalt, decât să las sau a se înşela cei viitori cu strălucirile ceale mai lucite, sau a nu şti cauza schimbărilor celor în veacul mieu întâmplate... şi gata sunt, de voiu fi poftit spre aciaia, deosebit a le adeveri*."

[26] ***Ibidem***, p. 209 - 212.

BDD-A19337 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:05 UTC)

ştiinţifice în periodicul românesc; astfel, în ***Calendarul*** din 1817, îngrijit de Zaharia Carcalechi – titlul complet este ***Ghenealoghia Împăraţilor şi Crailor din toată Europa ... Calendariu pe anul de la Hristos 1817*** – sunt publicate sfaturi medicale: cum trebuie îngrijită sănătatea cum trebuie omul să se ferească de boli etc. De asemenea, încep să apară diverse sfaturi practice, informaţii, reţete, anecdote, pilde, liste de cărţi recent publicate etc.[27]

Dat fiind conţinutul divers, acoperind diferitele sfere de interes ale românilor, faptul că erau considerate „*izvoare de învăţare a limbii române*" calendarele aduceau un venit statornic tipografiei, situându-se din acest punct de vedere pe locul al doilea, după cărţile bisericeşti.

Cărţile bisericeşti constituie un domeniu bine reprezentat în timpul lui Maior. Astfel, la 1811 era tipărit la Buda un ***Octoih***, comandat de Ioan Molnar încă din 1805, dar a cărui realizare a întârziat atât de mult din motive care nu au ţinut de voinţa editorului.[28] Reuşita acestei lucrări, foarte căutate şi destul de repede epuizate în pofida celor 1100 de exemplare,[29] l-a determinat pe Molnar să comande şi o ***Evanghelie*** pe cheltuiala sa; a reuşit chiar să găsească şi un asociat, în persoana negustorului Stan Popovici, care a şi valorificat 900 din cele 1500 de exemplare tipărite.

Tot la Buda era tipărită şi o culegere de versuri religioase – ***Cântări bisericeşti***, alcătuită de Ioan Tincovici în 1815, în care oferea şi „*viersuri despre ceale şeapte păcate de moarte.*"[30] În anul următor, 1817, numărul cărţilor religioase creşte la 6, dintre care ***Triodul*** se bucură de binecuvântarea autorităţii bisericeşti de la Karlowitz. Mai putem de asemenea aminti ***Apocalipsul lui Ioan***, o ***Psaltire*** în 1817, un ***Acatist*** în 1819 etc.

---

[27] Maria Berényi, ***op. cit.***, p. 67.

[28] Cf. A. Veress, ***op. cit***, p. 596, în primăvara anului 1806 a avut loc o grevă a lucrătorilor tipografi în condiţiile în care s-a înregistrat o scumpire considerabilă a materialului tipografic. În acest context, preţul unei coli tipografice a crescut de la 19 la 26 de florini, determinând tipografia să solicite subvenţii din partea autorităţilor statului. Toate acestea au afectat procesul de tipărire care începe abia la 1 iunie 1807 şi se prelungeşte pe durata a cinci ani.

[29] Arhiducele Iosif considera că ***Octoihul*** din 1811 era superior ediţiei de la Râmnic din 1810, şi argumenta în acest sens „*mai buna aşezare a slovelor şi a tiparului, mai înfrumuseţată şi mai bogată.*" Lucrarea a fost rezultatul unei bune colaborări între învăţaţii români din toate provinciile: călugări de la Mănăstirea Neamţului, un prelat muntean – episcopul de la Râmnic şi un medic oftalmolog din Transilvania, Ioan Molnar.

[30] Cf. N. Iorga, ***op. cit.***, p. 267, I. Tincovici afirmă că „*Unele – ceale mai puţine, sunt de alţii alcătuite, dar altele, ceale mai multe, care se văd a fi necunoscute, acealea sunt de mine întocmite şi aşăzate.*"

BDD-A19337 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:05 UTC)

Cărţile populare – cum le numeşte Iorga – sunt deosebit de diverse. O primă lucrare cu un caracter mai practic apare deja în 1810, ***Învăţătură despre bumbac***, o traducere Carol Filibert de Lastryrie, iar în anul următor apare ***Doftorii împotriva gălbezii oilor***, scrisă de „*Ştefan Ghiing, parohul din Sânt – Andraş, protopopul Jiruşului şi assessorul sântului consistoriu*" şi care are la bază o reţetă comunicată chiar de episcopul Vulcan. În 1812 sunt tipărite şi două lucrări privind tehnica de fabricare a zahărului; este vorba de două traduceri din autori străini: I. Neuhold şi profesorul A. L. Milkan. Chiar Petru Maior va traduce în 1813 o lucrare de sfaturi practice, scrisă de Mitterpacher – ***Agonisirea viţei de vie***.

Un domeniu bine reprezentat este şi cel al cărţilor de învăţătură. În 1814 era tipărită prima parte din ***Gheografia sau scrierea pământului***, lucrare tradusă de „*un iubitoriu de neam românesc*." Cartea a fost îngrijită de Nicola Nicolau, care a semnat şi prefaţa şi care considera că era prima lucrare din acest domeniu publicată în limba română; în plus, editorul braşovean se plângea la 1814 că „*numai noi românii, cari ne tragem din cel mai slăvit neam al romanilor până la aceste vremi, de o ştiinţă aşa de scumpă şi nepreţuită tocmai eram lipsiţi*."[31]

Tot carte de învăţătură este şi lucrarea lui Gheorghe Constantin Roja ***Măestria ghiovăsirii româneşti cu litere latine***, publicată în 1809, în limbile română şi greacă. Scopul lucrării este acela de a soluţiona unele probleme ortografice, comune celor două limbi; subliniază faptul că datoria dascălilor este de a face cunoscute valorile literare, care constituie un element de legătură între naţiuni. De altfel, Roja, macedonean de origine, făcea parte dintr-o categorie de intelectuali cu vederi mai largi; el nu se mulţumeşte doar să scrie, ci şi oferă sprijin financiar în vederea realizării unor tipărituri.

În 1811 se tipăreşte o nouă traducere după o lucrare a sârbului Obradovici, ***Îndemnare către învăţătura tinerimei române*** şi în acelaşi an apare şi o carte de caligrafie românească – ***Ducere de mână către frumoasa scrisoare românească***.

Tot carte de învăţătură publică şi Constantin Diaconovici - Loga – ***Orthografia sau dreapta scrisoare pentru îndreptarea scriitorilor limbii româneşti***, în 1818, pe când era profesor al şcolilor preparande româneşti din Arad. El se supune astfel ordinului dat de inspectorul şcolar în exerciţiu, prin care li se cerea tuturor profesorilor să-şi publice lucrările în manuscris. În pofida acestui ordin, în anii următori nu se înregistrează deloc o sporire a cantitativă a materialelor tipărite la Buda.

[31] ***Ibidem***, p. 267.

BDD-A19337 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:05 UTC)

Una dintre ultimele lucrări tipărite la Buda în timpul lui Maior este o traducere din Voltaire, ***Tragedia lui Orest***, realizată de Alexandru Beldiman. Acesta a mai colaborat cu tipografia, publicând în 1818 o altă traducere, ***Moartea lui Avel***, de Gessner Salomon.[32] Cele două lucrări continuă seria publicaţiilor literare, serie începută de traducerea lui Maior din Fenelon, ***Întâmplările lui Telemah***, considerată a fi primul roman tipărit în limba română.

Dat fiind faptul că Maior s-a stins din viaţă în februarie 1821, dar era deja destul de bolnav, considerăm că nu ar fi o greşeală prea mare dacă am socoti cele două lucrări apărute în cursul anului 1820 – traducerea din Voltaire şi ***Abecedarul*** lui Moise Bota, considerat a fi „*prima încercare de a se publica, cu alfabet latin, un manual de şcoală poporală*”[33] – ca fiind ultimele tipărituri din timpul cenzoratului său. Astfel, încercarea noastră de a realiza o statistică se opreşte la anul 1820.

Prin urmare, în timpul cenzoratului lui Petru Maior, s-au tipărit la tipografia de la Buda 102 lucrări, dintre care: 44 cărţi de învăţătură (43,13 %); 22 cărţi bisericeşti (22,56 %); 10 cărţi de istorie (9,80 %); 12 cărţi cu sfaturi practice şi economie (11,76 %); 16 lucrări cu conţinut divers (15,68 %).

Din punctul de vedere al limbii, 92 sunt în limba română (90,19 %); 5 în limba latină (4,90 %); 1 lucrare în limba greacă (0,98 %); 1 lucrare bilingvă româno – latină (0,98 %); 2 lucrări bilingve româno – greceşti (1,96 %); 1 lucrare în limbile română, greacă şi slavonă (0,98 %).

Statistica şi procentele aduse în discuţie ilustrează foarte limpede capacitatea acestui atelier tipografic de a face faţă cererii de carte românească. Coordonată de o mână forte, activitatea tipografiei budense a fost pusă în slujba emancipării culturale şi intelectuale a românilor transilvăneni şi a atins apogeul importanţei sale în timpul cenzoratului lui Petru Maior, deşi îşi încetează activitatea abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Că tipografia budensă a contribuit decisiv la răspândirea noului, la promovarea ideilor iluministe, la consolidarea legăturilor dintre provinciile românești o demonstrează larga circulație a tipăriturilor pe întregul teritoriu locuit de români. Deşi a fost gândită pentru scopuri mult mai practice – adică pentru a asigura cărţile necesare studiului în diferitele limbi vorbite în imperiul Habsburgic – în final tipografia s-a transformat într-un focar de cultură şi civilizaţie pentru români, stabilind etalonul cultural al dezvoltării pe tot parcursul secolului al XIX-lea.

---

[32] Împrejurările tipăririi celor două lucrări sunt destul de confuze. Vezi în acest sens A. Veress, ***op. cit.***, p. 603.

[33] Maria Berényi, ***op. cit.***, p. 64.

BDD-A19337 © 2005 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:05 UTC)

ANEXA 1. Lista cărţilor publicate la tipografia de la Buda în timpul cenzoratului lui Petru Maior

1809 – ***Calendar*** (lb. rom.)
1809 – Gh. Constantin Roja, ***Măestria ghiovăsirii româneşti cu litere latineşti*** (lb. rom., grec.)
1809 – Györfy Andreas, ***Ad Sabbam Tököly*** (lb. rom., lat.)
1809 – ***Instrucţie pentru şcoale în Bănat*** (lb. rom.)
1809 – Petru Maior, ***Didahii adică Învăţături pentru creşterea fiilor*** (lb. rom.)
1809 – Petru Maior, ***Propovedanii în îngropăciunea oamenilor morţi*** (lb. rom.)
1810 – ***Calendar*** (lb. rom.)
1810 – Carol Filibert de Lastryrie, ***Învăţătură despre bumbac*** (lb. rom.)
1810 – ***Însemnarea puselor înainte învăţături*** (lb. rom.)
1811 – ***Calendar*** (lb. rom.)
1811 – ***Ceaslov*** (lb. rom.)
1811 – ***Chemarea tinerimei*** (lb. rom.)
1811 – ***Ducere de mână cătră frumoasa scrisoare românească*** (Caligrafie) (lb. rom.)
1811 – Gr. Obradovici, ***Îndemnare către învăţătura tinerimei româneşti*** (lb. rom.)
1811 – ***Octoih*** (lb. rom.)
1811 – P. Maior, ***Predice sau învăţături la toate duminicile şi sărbătorile*** – 3 vol. (lb. rom.)
1811 – Ştefan Ghiing, ***Doftorii împotriva gălbezii oilor*** (trad. P. Maior) (lb. rom.)
1812 – C. Vardalah, ***Fizica experimentală*** (lb. grec.)
1812 – ***Calendar pe 1812*** (lb. rom.)
1812 – ***Evanghelie*** (lb. rom.)
1812 – Fr. Heintl, ***Despre prăsirea pomilor*** (trad. Petru Maior) (lb. rom.)
1812 – I. Neuhold, ***Despre facerea siropului şi a zahărului*** (lb. rom.)
1812 – P. Maior, ***Istoria pentru începuturile românilor în Dachia*** (lb. rom.)
1812 – Prof. A. L. Mikan, ***Pentru facerea zahărului*** (lb. rom.)
1812 – ***Viaţa şi pildele preaînţeleptului Esop*** (lb. rom.)
1813 – ***Calendar*** (lb. rom.)
1813 – ***Cei de obşte articuli pentru soţietăţile şi tehurile de supt Crăimea Ungariei*** (lb. rom.)
1813 – Constantin Diaconovici-Loga, ***Caractere caligrafice*** (lb. rom.)
1813 – D. Obradovici, ***Îndreptări moraliceşti tinerilor foarte folositoare*** (trad. de D. Ţichindeal) (lb. rom.)
1813 – D. Ţichindeal, ***Despre scolasticeştile instituturi româneşti, sârbeşti şi greceşti*** (lb. rom.)
1813 – ***Despre zahăr din cucuruz şi jugastru*** (trad. P. Maior) (lb. rom.)
1813 – Gh. Montan, ***Versuri la naşterea Domnului*** (lb. rom.)
1813 – I. Burger, ***Disertaţie despre zahăr*** (lb. rom.)

BDD-A19337 © 2005 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:05 UTC)

1813 – I. Teodorovici Nica, ***Cântare despre începutul şi starea de azi a românilor*** (lb. rom.)
1813 – I. Teodorovici Nica, ***Moralnice sentenţii sau folositoare pilde*** (lb. rom.)
1813 – ***Manifestul lui Francisc I, împăratul Austriei*** (lb. rom.)
1813 – Mitterpacher, ***Agonisirea viţei de vie*** (lb. rom.)
1813 – P. Maior, ***Istoria Bisericei românilor*** (lb. rom.)
1813 – ***Psaltire*** (lb. rom.)
1814 – 1815 – ***Gheografia sau scrierea pământului***, tom 1, 2 (lb. rom.)
1814 – ***Arătare despre luarea Parisului*** (lb. rom.)
1814 – ***Bucoavnă*** (lb. rom.)
1814 – ***Calendariu ... pe 100 de ani*** (lb. rom.)
1814 – Claude Fleury, ***Catechismul cel mic istoricesc*** (trad. V. Colossi) (lb. rom.)
1814 – D. Obradovici, ***Filosoficeşti şi politiceşti prin Fabule moralnice învăţături*** (trad. D. Ţichindeal) (lb. rom.)
1814 – ***Întâmplările războiului franţozilor*** (lb. rom.)
1814 – P. Maior, ***Animadversiones*** (lb. lat.)
1814 – ***Polyeleul*** (lb. rom.)
1814 – ***Răspuns la cârtirea asupra lui Petru Maior*** (lb. rom.)
1814 – Samuil Micu Klein, ***Prospect pentru dicţionar*** (lb. lat.)
1814 – ***Trista întâmplare a cetăţii Dresda*** (lb. rom.)
1815 – ***Calendar*** (lb. rom.)
1815 – ***Culegere a multe rugăciuni*** (lb. rom.)
1815 – I. D. F Rumpf, ***Alexandru I împăratul a toată Rossia*** (lb. rom.)
1815 – ***Instrucţie pentru şcoale în Bănat***, ed. 2 (lb. rom.)
1815 – Ioan Tincovici, ***Cântări dumnezeeşti*** (lb. rom.)
1815 – Ioan Tincovici, ***Înţelepte învăţături*** (lb. rom.)
1815 – ***Istoria bibliceasc̆ă pentru şcolile româneşti din Ungaria***, ed. 1 (lb. rom.)
1815 – ***Napoleon Bonaparte*** (lb. rom.)
1815 – Naum Petrovici, ***Versuri ... lui Uroş Ştefan Nestorovici*** (lb. rom.)
1815 – Petru Maior, ***Reflexiones in responsum domini recensentis viennensis ad Animadversiones*** (lb. lat.)
1815 – ***Sfatul maicei către tinerime*** (lb. rom.)
1815 – ***Vrednica de pomenire biruinţă*** (lb. rom.)
1816 – ***Apocalipsul lui Ioan*** (lb. rom.)
1816 – ***Aritmetică*** (lb. rom.)
1816 – ***Calendar*** (lb. rom.)
1816 – ***Catahisis mic*** (lb. rom.)
1816 – Gh. Montan, ***Străinul în Pesta*** (lb. rom.)
1816 – ***Învăţătură pentru doftoria boalelor la vite*** (lb. rom.)
1816 – J. H. Kampe, ***Descoperirea Americii*** (lb. rom.)

BDD-A19337 © 2005 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:05 UTC)

1816 – Naum Petrovici, ***Versuri lui At. Grabovski*** (lb. rom.)
1816 – P. Maior, ***Contemplatio Recensionis in Valachicam Anticriticam*** (lb. lat.)
1816 – ***Rânduiala sfinţirii apei*** (lb. rom., grec., slav.)
1816 – ***Regulele scolastice*** (lb. rom.)
1816 – ***Strastnic*** (lb. rom.)
1816 – ***Triod*** (lb. rom.)
1817 – ***Caligrafia românească*** (lb. rom.)
1817 – ***Carte de rugăciuni*** (lb. rom.)
1817 – ***Datorinţele presviterilor parohiali*** (lb. rom.)
1817 – ***Diariu sau Zioariu*** (lb. rom.)
1817 – Frăţilă Bene, ***Învăţătură pentru vărsatul cel mântuitor***, ed. 2 (lb. rom.)
1817 – ***Învăţătură despre agonisirea viţei de vie*** (trad. P. Maior) (lb. rom.)
1817 – ***Psaltire*** (lb. rom.)
1817 – ***Teologia pastorală*** (lb. rom.)
1817 – Z. Carcalechi, ***Ghenealoghia Împăraţilor şi Crailor din toată Europa ... Calendariu pe anul de la Hristos 1817*** (lb. rom.)
1818 – ***Calendar*** (lb. rom.)
1818 – ***Catavasier*** (lb. rom., grec.)
1818 – C-tin Diaconovici Loga, ***Orthografia sau dreapta scrisoare pentru îndreptarea scriitorilor limbii româneşti*** (lb. rom.)
1818 – Darvar Dim N., ***Mai nainte gătire spre cunoştinţa de Dumnezeu*** (trad. Eufrosin Poteca) (lb. rom.)
1818 – Fenelon, ***Întâmplările lui Telemah*** (trad. P. Maior) (lb. rom.)
1818 – Gessner Salomon, ***Moartea lui Avel*** (trad. Alex. Beldiman) (lb. rom.)
1818 – ***Manuductor pentru învăţători scolasticeşti*** (lb. rom.)
1818 – ***Psaltire*** (lb. rom.)
1818 – Villaume, ***Pedagoghia şi methodica*** (trad. Naum Petrovici) (lb. rom.)
1819 – ***Acatist*** (lb. rom.)
1819 – ***Calendar*** (lb. rom.)
1819 – Gh. Montan, ***Kurzgefasste Geschichte der Wlachischen Nazion in Dacien und Macedonien*** (lb. germ.)
1819 – P. Maior, ***Dialog pentru începutul limbii române*** (lb. rom.)
1819 – P. Maior, ***Ortographia romana sive latino - valachice*** (lb. lat.)
1819 – Petrovici, ***Neujahrs ofchent*** (lb. germ.)
1819 – Pierre Blanchard, ***Plutarch nou*** (trad. Nicola Nicolau) – ed. 1 – 1817; ed. 2 – 1819 (lb. rom.)
1820 – Moise Bota, ***Abecedar*** (lb. rom.)
1820 – Voltaire, ***Tragedia lui Orest*** (trad. Alex. Beldiman) (lb. rom.)

BDD-A19337 © 2005 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:05 UTC)

The Romanian Typography of Buda During Petru Maior' s Activity as a Censor. 1809 - 1821

Abstract

It is today accepted the fact that the 18th century has influenced the European society more profoundly than any other historical age. According to the ideas promoted by the new cultural current, the need for written texts was more and more obvious and the authorities tried to respond to this necessity by encouraging the activity of different printing houses or by laying the foundations of new ones.

Thus, during Maria Tereza' s reign, was founded the typography from Buda, in 1777, by moving in the Hungarian capital the typographic materials from the University of Tîrnavia. Its instruments were improved during time in different ways: buying the already known letters used by Ştefan Novacovici at Vienna, în 1795; making its own materials, by engaging letter makers etc. The rules of functioning were established in 1779; according to them, the new typography' s role was to assure the necessary writings for a better national learning. In order to guarantee the best quality of the writings that were about to be published, an educated and honest man was going to check every material send for publication.

Among those who spent a part of their life and career at Buda, as censors, we may mention Samuil Micu, Gheorghe Şincai and others; but it is certain that the most important one was Petru Maior, who was in charge between 1809 – 1821. His activity at Buda is characterized by two main aspects: quality and diversity. His aim was to raise the scientific level of the materials printed at Buda and succeeded in doing this by selecting carefully the written texts he received. Maior published at Buda, as author, 13 volumes in 11 years and he successfully managed to translate into Romanian some of the most appreciated texts at that moment. In this way, he tried to assure Romanian scholars' s access to European and universal cultural values.

During his activity as censor, at Buda were published 102 books, divided into diferent domains; among them, 92 books were written in Romanian, representing (90,19%).

The results of typographic activity of Buda are relevant for Romanian cultural and social development. The books printed at Buda, that became one of the most important European cultural centers, made the connections between the Romanians all over the Danubian space and also contributed to the evolution and spreading of enlightenment ideals.

BDD-A19337 © 2005 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:05 UTC)